

Opvs Theologicvm

In Tres Tomos Distribvtvm, In quo praecipua totius Theologiae capita accurate pertractantur ... Adiecto ad finem Tertij Tomi Indice rerum notabilium

Qui totam primam partem D. Thomæ, ac multa alia continet, quorum Indicem sequens pagina dabit

Mauro, Silvestro

Romae, 1687

Q. 219. Vtrum conuenientèr productio luminarium, solis minirum lun , & stellarum dicatur facta quarta die.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84111](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84111)

damentum sumunt ex illis verbis Gen. 2. *Protulit terra herbam virentem*, siquidem verbum protulit videtur significare concursum actuum proprium causæ efficientis.

28. Tertia sententia communior docet Deum solum produxisse plantas sine concursu actiuo causæ secundæ, terra præstante solum concursum passiuum proprium causæ materialis. Sequitur hanc sententiam Suar. lib. 2. de opere sex dierum, cap. 7. eamque tribuit Basilio, & Ambrosio in Hexameron, Chrysostomo in Gen. Lyrano, Abulensi, Pererio, & alijs.

29. Dicendum cum hac tertia sententia: Deus solus tertia die produxit actiue herbas, & plantas, terra solum passiuè concurrente.

Probat: nam neque terra, neque vlla causa secunda potuit naturaliter, momento, vel breuissimo tempore actiue producere herbas, & plantas in statu perfecto; sed non est credibile Deum, producendo naturam, eleuasse causas secundas ad operandum miraculosè, & supra naturam: nam vt cum Sancto Thoma ex S. Augustino lib. 2. de Gen. ad litteram diximus num. 9. *Nunc quemadmodum Deus instituit naturas rerum conuenit querere, non quid in eis ad miraculum sue potentia velit operari.* Deus ergo dicens: *Germinet terra herbam virentem*, voluit, vt terra germinaret passiuè, & in genere causæ materialis, ideoque dum additur, *protulit terra herbam virentem*, significatur concursus solum passiuus, ac materialis. Confirmatur: nam matres in sententia Aristotelis, & satis communi, concurrunt solum passiuè, & materialiter ad generationem filiorum, & tamen propriè dicuntur generare filios; ergo licet terra ad modum matris concurrerit solum passiuè, & materialiter ad productionem herbarum, & plantarum, tamen propriè germinauit, & protulit herbam virentem. Productio porrò actiua horum tribuitur Deo Gen. 2. dum dicitur: *Fecit Deus celum, & terram, & omne virgultum agri*; & paulo post: *Produxitque Dominus Deus de humo omne lignum.*

30. Ad 1. Ex eo, quod cum tota terra esset aquis cooperta, non possit assignari locus, in quo aquæ congregarentur, responsum est num. 5. aquas congregatas esse in ingentes concauitates, quas Deus aperuit in terra.

31. Ad 2. Ex eo, quod si aquæ congregatæ fuissent in vnum locum, omnes aquæ essent continuæ, quod est falsum, respondet Damascenus lib. 2. de fide, cap. 9. quod locus aquarum dicitur vnus, in quantum quælibet aquarum congregatio habet suum locum separatum à terra discooperta, non autem in quantum omnes aquæ constituunt vnam, congregationem continuam aquarum, siquidem eadem Scriptura insinuat factas esse plures congregationes aquarum, dicens: *Congregationesque aquarum appellauit maria.* Verba Damasceni sunt. Deinde præcepit Deus, vt congregarentur aquæ in vnam congregationem, & dicens in vnam congregationem, non significat in vno loco illas

congregasse (nam vide, vt postea dicat, & congregationes aquarum appellauit maria) sed secundum se ipsas à terra separatas simul factas esse aquas ostendit hic sermo. Congregata sunt igitur aquæ in congregationes suas, & apparuit arida. Sanctus Thomas artic. 1. quæst. 69. ad 3. addit aliam responsionem, dicens: *Quod omnes aquæ terminum habent, scilicet mare, in quo confluunt manifestis, vel occultis meatibus, & propter hoc dicuntur aquæ congregari in vnum locum.*

32. Ad 3. Apertis in terra concauitatibus, aquæ omnes naturaliter per suam grauitatem descenderunt in illas concauitates, & constituerunt mare, sed indiguerunt præcepto diuino, ac operatione diuinæ omnipotentis aperientis illas concauitates, vt possent ad eas descendere, & vt deinde flumina naturali grauitate fluerent ad mare. Addit Sanctus Thomas quæst. 69. art. 1. ad 4. quod iussio Dei naturalem grauitatem, & motum corporibus præbet. Addit rursus, quod potest dici, quod naturale esset, quod aqua esset vndique circa terram, sicut aer vndique esset circa aquam, sed propter necessitatem finis, vt scilicet animalia, & plantæ essent super terram, oportuit, quod aliqua pars terræ esset discooperta ab aquis: quod quidem aliqui philosophi attribuunt actioni Solis per eleuationem vaporum disiccantis terram, sed sacra Scriptura attribuit potestati diuinæ, non solum in Genesi, sed etiam Job. 38. cap. vbi ex persona Domini dicitur: *circumdedit mare terminis meis; & Ierem. 5. Me ergo non timebitis, ait Dominus, qui posui arenam terminum mari?*

33. Ad 4. respondet Sanctus Thomas artic. 2. quæst. 69. ad 1. quod quia plantæ immobiler terræ inhærent, earum productio est quasi quedam terræ formatio, ideoque ponitur tertia die, qua formata est terra. Ex opposita ratione animalia non sunt producta tertia die. Videntur autem eadem tertia die producta metalla in visceribus terræ, quia videntur quedam species terræ: sed quia latent intra terram, ideo Moyses, qui recensuit solum ea, quæ manifestè apparent, non fecit mentionem productionis metallorum.

QVAESTIO CCXIX.

Virum conuenienter productio luminarium, Solis nimirum, Lunæ, & Stellarum dicatur facta quarta die?

S. Th. qu. 70. art. 1. 2. 3.

1. **Q**Uæritur primò, vtrum conuenienter opus sex dierum diuidatur in triplex opus, nimirum in opus creationis, in opus distinctionis, seu formationis, & perfectionis, & in opus ornatus?

Respondet affirmatiue Sanctus Thomas artic. 1. quæst. 70. Probatur primò ex Scriptura. Nam Moyses initio cap. 2. recapitulans opera sex dierum, quæ descripsit cap. 1. dicit:

Mmm 2 1gi.

Igitur perfecti sunt celi, & terra, & omnis ornatus eorum; ergo operi creationis, de quo dixerat, In principio creavit Deus celum, & terram; addit opus distinctionis, per quod ea, quæ creata erant imperfecta, informia, & confusa, fuerunt perfecta, distincta, & formata, vel substantialiter, ut opinatus est Augustinus, vel per convenientem decorem, & ordinem, ut censuerunt communiter alij Patres, & addit etiam opus ornatus.

2. *Quæritur secundo, an, & quo pacto opus ornatus differat ab opere distinctionis, formationis, ac perfectionis?*

Respondeo, quod perfectio celi, ac terræ consistit in iis, quæ sunt ipsis intrinsecæ, eorumque dispositione, & ordine; ornatus autem in iis, quæ sunt ab ipsis distincta, & quodammodo extrinsecè adiacent, eo pacto, quo homo perficitur per suas partes, & formas, puta per membra, eorumque formas, ornatur autem per vestimenta quodammodo extrinsecè adiacentia; sed distinctio maximè manifestatur per motum localem, quo vnum ab alio separatur; ergo Moyses, qui se accommodabat rudi captui populi Hebræi, nomine ornatus celi, terræ, & aquæ intellexit ea, quæ sensibilibiter moventur in cælo, terra, & aqua, quæ autem sunt sensibilibiter affixa, significavit nomine perfectionis. Sicut igitur Moyses narrans creationem factam ab initio, fecit mentionem celi, terræ, & aquæ, dicens: *In principio creavit Deus celum, & terram, & spiritus Domini ferebatur super aquas*; sic agens de formatione, distinctione, & ornato, narrat, quo pacto cælum, aqua, & terra primis tribus diebus fuerint formata, & distincta, & postremis tribus diebus fuerint ornata. Prima igitur die cælum fuit formatum, perfectum, & distinctum per productionem lucis, eiusque diuisionem à tenebris. Secunda die aquæ fuerunt distinctæ per firmamentum diuidens aquas superiores ab inferioribus. Tertia die terra fuit distincta, & formata per diuisionem aridæ à mari, & per productionem plantarum, quæ quia radicibus inhaerent terræ, consueverant sicut partes terræ, ideoque videntur pertinere ad perfectionem, non autem ad ornatum terræ. Proportionaliter tribus consequentibus diebus narratur ornatus celi, aquæ, & terræ, per productionem corporum, quæ in ipsis moventur. Nam quarta die narratur productio luminarium, quæ sensibilibiter moventur in cælo ad ornatum ipsius. Quinta die narratur productio piscium, & avium, quæ sensibilibiter moventur in aqua, & aere, quæ duo elementa propter parvam aeris sensibilitatem sumuntur pro eodem. Sexta die narratur productio animalium, quæ sensibilibiter moventur in terra. Hinc affertur ratio, quare luminaria producta fuerint post plantas. Nam luminaria spectant ad opus ornatus, plantæ ad opus distinctionis; sed opus distinctionis debuit præcedere, opus ornatus debuit subsequi; ergo, Sanctus Bass-

lius Homil. 5. in Hexam. relatus à S. Thoma hac quæst. 70. art. 1. ad 4. affert aliam rationem moralem, ad excludendam nimirum Idololatram. Qui enim dicunt luminaria esse Deos, dicunt, quod primoratalem originem habent plantæ à luminaribus, quamvis ut dicit Chrysostomus Homil. 6. in Gen. sint agricola cooperatur ad productionem plantarum, ita & luminaria per suos motus.

3. Dices: ex Aristotele 2. de cælo, tex. 43. & sequ. stellæ sunt affixæ suis sphaeris, sicut nodi in tabula, ac non moventur, nisi motu orbium; ergo productio stellarum non pertinet ad opus ornatus, sed ad opus distinctionis.

Responderet Sanctus Thomas hac quæst. 70. art. 1. ad 3. quod secundum Ptolomæum stellæ non sunt affixæ sphaeris, ac moventur motu proprio, sicut pisces in aqua, & aues in aere. Iuxta hanc opinionem Chrysostomus Homil. 6. in Gen. & Homil. 12. ad Populum dicit, quod non ideo dicitur, quod Deus posuit luminaria in firmamento, quod ibi sint fixa, sed quia iusserit, ut ibi essent. Abstrahendo ab utraque sententia, quia motus luminarium sensu percipitur, non autem motus sphaerarum, ideoque sensibilibiter luminaria moventur in cælo, sicut pisces in aqua, & aues in aere; Moyses captui rudis populi se accommodans luminaria recensuit inter ea, quæ spectant ad ornatum cælorum.

4. *Quæritur tertio, quo pacto Moyses descriperit productionem, & utilitates luminarium?*

Respondeo, quod Moyses descripto opere distinctionis facti tribus primis diebus, refert opus ornatus factum tribus posterioribus diebus, & incipiens ab ornato celi dicit: *Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento celi*. Et quia quinque precipue utilitates luminarium: prima ut distinguant diem à nocte; secunda, ut sint signa pluviarum, ventorum &c. tertia ut distinguant quatuor præcipua anni tempora, quæ sunt ver, æstas, autumnus, & hiems: quarta, ut suis motibus, ac circulationibus efficiant dies, & annos: quinta denique, ut luceant in cælo, & illuminent terram: ideo Deus has quinque præcipuas utilitates luminarium explicans, addidit, & diuidant diem, ac noctem, & sint in signa, & tempora, & dies, & annos, ut luceant in firmamento celi, & illuminent terram, Et factum est ita. Deus nimirum omnipotenti sua virtute exequens in tempore, quod ab æterno decreuerat fecit duo luminaria magna, luminare maius, hoc est, Solem, ut præfesset diem, & luminare minus, hoc est Lunam, ut præfesset noctem, ac stellæ tum errantes, tum fixas, atque omnia hæc luminaria posuit in firmamento celi, quod ut dictum est quæst. 216. num. 9. incipit ab orbe Lunæ, & terminatur orbe stellarum fixarum, ac vnumquodque luminare in suo orbe, ac situ collocavit, prout requiritur ad bonum vniuersi, ut luceant, ac illuminent terram, & præfessent diem, ac noctem, siquidem Sol præfessit diem, cætera luminaria præfessunt noctem, cum to-

lum

lūm tempore noctis possint perfectè videri. Per hoc verò, quod Sol præsit diei, cætera luminaria præsent nocti, tempus diei, quod est tempus lucis, diuiditur à tempore noctis, quod est tempus tenebrarum. *Et vidit Deus, quod luminaria essent bona, & dum fierent luminaria, primo mobili faciente suam quartam circulationem, factum est vespere, & mane dies quartus.*

5. Pro maiori explicatione queritur, quanto, ex qua materia facta sint luminaria?

Respondeo, quod luminaria sunt in duplici genere. Aliqua enim habent lucem ingentiam, aliqua habent lucem aduentitiam. Luminaria habentia lucem ingentiam, cuiusmodi sunt Sol, & fortasse stellæ fixæ, facta sunt ex primo luminoso secunda die producto, vt dictum est quæst. 216. num. 10. diuidendo illud in globos Solis, & stellarum fixarum. Luminaria, quæ non habent lucem ingentiam, sed solum habent lucem à Sole, qualis est Luna, & alij quinque planetæ, facta fuerunt ex materia cœlesti, vel elementari, illam debite condensando, ita vt redderetur apta ad reflectendum lumen Solis. Iuxta sententiam dicentium luminaria facta esse ex materia elementari, facta sunt per transmutationem substantialem. Iuxta alteram sententiam facta sunt per transmutationem accidentalem, puta condensando materiam. In hoc sensu Dionys. cap. 4. de diuinis nominibus dicit, quod lumen Solis, quod primo erat informe, tertio die formatum est.

6. Queritur quinto, in quo signo Zodiaci Sol fuerit primò constitutus?

Respondeo incertum esse, sed duas esse præcipuas opiniones. Prima plurium Hebræorum, quos sequitur Caietanus, docet mundum fuisse creatum in æquinoctio verno, adeoque Solem primò fuisse constitutum in signo Arietis. Secunda, quam vt communiorē Hebræorum, & vt rationabiliorem refert Lyranus, docet mundum fuisse productum in æquinoctio autumnali, adeoque Solem fuisse primò constitutum in signo Libræ. Probabilius videtur, quod mundus fuerit creatus in æquinoctio verno, adeoque quod Sol primò fuerit constitutus in signo Arietis. Ratio est primò, quia mundus debuit creari initio anni; sed initium anni est ver, quod correspondet iuuentæ, autumnus autem spectat potius ad finem anni senescentis, ideoque in autumnò decidunt folia, & fructus; ergo, &c. Confirmatur primò, quia etiam Aristoteles, & ii, qui censent tempus, & motum non incepisse, sed ab æterno fuisse, nihilominus dicunt, quod secundum naturam principium anni est in signo Arietis, quia si motus cœli debuisset incipere, debuisset incipere, Sole existente in signo arietis; ergo, cum nobis ex Scriptura innotuerit tempus, & motum incepisse, debemus dicere, quod incepit in signo arietis. Confirmatur secundo: nam Exodi 12. primus mensis vocatur,

in quo est æquinoctium vernum: ergo, &c. Nec obstat, quod arbores productæ fuerint cum seminibus, & fructibus; sed arbores solum in autumnò habent semina, & fructus: ergo, &c. Dicendum enim est, quod sicut terra herbam virentem præfert solum tempore veris, & tamen licet per aduersarios mundus productus fuerit in autumnò, nihilominus terra protulit herbam virentem, ac si esset tempus veris, sic licet mundus productus fuerit tempore veris, tamen arbores diuina virtute productæ sunt cum fructibus, ac si esset tempus autumnū. Deus nimirum, cuius perfecta sunt opera, vt dicitur Deuteron. 32. quarto die terram ornauit floribus, & herba virente, ac si esset ver, & simul arbores ditauit fructibus, ac si esset autumnus. Posito, quod Deus creauerit mundum initio anni, verisimile est, quod primum luminolum prima die constituerit in primo gradu arietis, & quod quarta die constituerit Solem in quarto gradu arietis, in quo debet esse quarta die anni. Lunam autem constituerit in signo opposito, hoc est in quarto gradu libræ, ita vt illam Luna pleno orbe inceperit præesse nocti. Vt enim dicit Sanctus Thomas quæst. 70. artic. 2. ad 3. *Luna quando est perfecta, oritur vespere, & occidit mane*, & satis probabile est, quod facta fuerit plena, sicut, & herbe factæ sunt in sua perfectione facientes semen. Probabile etiam est, quod Sol fuerit primò constitutus in meridiano paradisi, ideoque quod fuerit productus sexta hora quartæ diei artificialis. Quod autem Sol inceperit suum motum à meridiano, indicat Dauid Psal. 18. canens: *Exultant vt Gigas ad currendam viam: à summo cœlo egressio eius: & occursum eius usque ad summum eius*: ergo Sol vt Gigas incepit suum motum à summo cœlo, hoc est à meridiano: sed hoc debet intelligi de meridiano paradisi, & regionis propinquæ: ergo &c.

7. Queritur sexto, in quo sensu Sol, & Luna dicantur duo luminaria magna, cum Luna sit minor omnibus stellis fixis, & penè omnibus planetis.

Respondeo Solem, & Lunam esse luminaria magna respectu terræ, quia valde terram illuminant, & multo magis, quam reliqua sidera. Hanc rationem ex Chrysostomo Homil. 6. in Gen. assert Sanctus Thomas quæst. 70. artic. 1. ad 3. dicens: *Sicut Chrysostomus dicit, dicuntur duo luminaria magna, non tam quantitate, quam efficacia, & virtute, quia etsi alie stelle sint maiores quantitate, quam Luna, tamen efficitur Luna magis sentitur in istis inferioribus, & etiam secundum sensum maior apparet.*

8. Queritur septimo, quo pacto luminaria sint signa, siquidem Deus de illis dixit Gen. 1. *sint in signa, & tempora?*

Respondeo, quod sunt signa, & causæ multarum corporalium transmutationum, non autem eorum, quæ dependent ex libero arbitrio; siquidem cum sint materialia, non possunt directe agere in liberum arbitrium, illaque

que necessitare, licet possint indirecte inclinare, alterando corpus humanum. Quia luminaria non sunt signa infallibilia eorum, quæ dependeat à libero arbitrio, ut putabant plures gentiles, ideo Deus Ierem. 10. dicit: *A signis nolite timere, quæ gentes timeant*. Licet autem luminaria sint non solum signa, sed etiam causæ plurium effectuum, Moyses tamen potius dixit illa esse signa, quam causas, ne daret Hebræis occasionem idololatriæ, ut docet S. Thomas quæst. 70. artic. 2. ad 2.

9. Quæritur octauo, quo pacto Deus de luminaribus quarta die factis dixerit: *diuidant diem, ac noctem*, cum per lucem prima die productam iam facta esset diuisio diei à nocte.

Respondeo, quod licet per corpus luminosum prima die productum facta sit diuisio diei à nocte, tamen postquam ex illo corpore quarta die facta sunt luminaria, diuisio dierum à noctibus facta est, fit, & usque ad finem sæculi fiet per luminaria.

10. Quæritur nono, quandoquidem corpora nobiliora non habeat pro fine corpora minus nobilia, quo pacto Scriptura dicat luminaria esse facta, *ut illuminent terram*?

Respondet Sanctus Thomas quæst. 70. artic. 2. in terra esse hominem, qui propter animam rationalem est nobilior cælo, & luminaribus: ergo luminaria, dum facta sunt, ut illuminent terram, in qua sunt homines, facta sunt propter aliquid nobilius luminaribus. Addit creaturam nobiliorem posse ordinari ad minus nobilem, non secundum se consideratam, sed in quantum requiritur ad perfectionem vniuersi.

11. Quæritur vndecimo, vtrum luminaria sint animata?

Respondeo, quod ut refert Sanctus Thomas artic. 3. quæst. 70. in hac quæstione diuersæ fuerunt opiniones, non solum philosophorum, sed etiam Sanctorum Patrum. Anaxagoras enim teste, Augustino lib. 18. de Ciuit. cap. 41. apud Athenienses factus est reus, quia negauerat Solem esse Deum, vel aliquid animatum, & asseruerat esse lapidem ardentem, & carentem anima. Platonici docuerunt corpora cælestia esse animata, idemque ex Patribus docuit Origenes lib. 1. Periarch. cap. 7. ac insinuaui Hieronymus explicans illud Ecclesiast. 1. *Lustrans vniuersa per circuitum pergit spiritus*. At Basiliius Homil. 3. in Hexam. & Damasc. lib. 2. de fide, cap. 6. existimauerunt corpora cælestia non esse animata. Augustinus lib. 2. de Gen. ad lit. cap. 15. & in Enchir. cap. 58. quæstionem hanc reliquit sub dubio, ac in neutram partem inclinavit, & addidit, quod si sunt animata cælestia corpora, eorum animæ pertinent ad societatem Angelorum. Ostendit deinde Sanctus Thomas corpora cælestia non esse proprie animata, anima nimirum informante, sed æquiuocè, siquidem mouentur ab Intelligentia assistente, & quæ ipsis vnitur ut motor mobili, & concludit,

Vnde inter ponentes ea esse animata, & ponentes ea inanimata, parua, vel nulla differentia inuenitur in re, sed in voce tantum. Sed quia de hoc puncto egimus ex professo quæst. 7. de cælo, & mundo, ibique cum Sancto Thoma docuimus corpora cælestia, & præsertim luminaria non esse animata, sed moueri ab Intelligentia assistente, nihil hoc loco est addendum.

QVAESTIO CCXX.

Virum conuenienter describatur productio piscium, auium, & animalium irrationalium terrestrium, quinto, & sexto die facta.

S. Thomas quæst. 71. & 72.

1. **P**ostquam Deus ornauit terram herbis & arboribus, ac cælum luminaribus, quinta, & sexta die ornat terram, aquam, & aerem animalibus. Dixit igitur Deus æterni sui imperio: *producant aquæ reptile animæ viuentis, & volatile super terram sub firmamento cæli*. Nomine reptilium intelliguntur animalia, quæ vel pedibus carent, vel habent pedes valde breues, qualia sunt quæ viuunt in aquis, ac non gradiuntur, sed reptant. Ly reptile animæ viuentis idem significat, ac reptile habens animam viuentem, & sensitiuam. Nomine volatiliū super terram sub firmamento cæli, intelliguntur aues, quæ volant in aere, qui intercipitur inter terram, & firmamentum cæli, quod ut diximus supra, incipit ab orbe Lunæ. Deus igitur quinta die, primo mobili faciente quintam suam circulationem, exequens æternum suum imperium, creauit cetera grandia, siue ingentes balænas, & omnem animam viuentem, ac motabilem, hoc est omnia animalia aquatilia viuentia vitam sensitiuam, ac se mouentia motu progressiuo, quam produxerant aquæ in species suas, hoc est iuxta species suas, & omne volatile secundum genus suum. Et vidit Deus, quod esset bonum, benedixitque eis. Et quia Deus dum benedicit, benefacit, siquidem quod dicit facit, ideoque scriptum est ipse dixit, & facta sunt, ideo Deus sua benedictione piscibus, & auibus dedit maximam fecunditatem, & virtutem, atque appetitum se multiplicandi per commissionem maris, ac feminæ, ideoque explicans, quod benedictio ordinabatur ad multiplicationem, addidit: *Crescite non tantum mole corporis, sed numero, & multiplicamini, generando similia in specie, & replete aquas maris, & aues multiplicentur super terram*, in qua habent nidos, ac cibum quærunt. Et factum est vespere, & mane dies quintus. Primo siquidem mobili faciente quintam suam circulationem, Sol ab oriente processit ad occidentem, ac fecit vespere, ac deinde noctu ab occidente rediit ad orientem, & fecit mane,